

Södra delen av Landeryds socken Slattefors- Sörby.

Denna del bestod av mycket barr och lövskog, därför troligen mera hantverksfolk och Knektar. På östra sidan om ån har vi cirka 10 soldattorp, 1 Backstuga och Stattorp, 1 Jordtorp, 6 Utflyttat hemman. Sedan kan vi jämföra med västra sidan som har 3 soldattorp, 27 Backstuga och Stattorp, 9 Jordtorp, 1 Utflyttat hemman, detta tyder väl på jordbruksbyggd.

Enkel förklaring om torpens olika benämning: Soldattorp, En soldat anställdes för flera rotehemman med en huvudrotehållare, (rote=grupp) Ett kontrakt för Soldattorp. Soldaten får i lega 100:- varav 50:- utbetalas så fort han blir antagen för roten och 50:- då han vid nästa generalmönstring approberas (godkännes) I kontant lön erhåller Kling 1 krona och 67 öre som utbetalas årligen. Enligt kontrakt erhåller han också årligen 768 kg hö, 768 kg halm, 780 L råg, samt 58 kbm ved som han själv efter utsyning hugger upp och som hemforslas av roten, liksom gärdsel och stör till behov. 2 kor får torparen beta å huvudrotehållarens skog och 2 får å torpets mark Torpets areal 2 har 91 ar och 50 kvm.

Backstuga: Stuga på ofrigrund. En orsak till skogsskövlingen ansågs vara att där fanns sådana väldiga mängder backstugor, grundat på förordningar från 1762 och 1770. Backstugsittarna beskylldes för lättja och för att skövla skogen. 1765 föreslås i en skrift " att det ogifta samt eljest landsflyktiga bondefolk lämnas lägenhet att anlägga torp, backstugor och nubyggen, gifta sig, sätta bo, avla barn, och efter Guds syftemål öka sig till millioner. I en kommentar till 1770 års förordning angående torpbebyggelse sägs att "äntligen skall uti oskift mark den ene grannen ej kunna hindra den andre att anlägga torp".

Stattorp: Fast anställd jordbruksarbetare, vars avlöning till större delen utgår i naturaförmåner.

Jordtorp: Torp till lantegendom hörande, mindre jordlägenhet vilken av brukaren innehaves mot lega (betalning) som helt eller delvis utgår i dagsvärken. Jordtorparklassen har under den historiska utvecklingen förändrat sig från Backstuge och inhysesklassen, som stått jämförelsevis högt i avseende å fysiska och moraliska egenskaper. Den har varit den stabilaste arbetskraften inom jordbruksnäringen. År 1870 var hela torparklassen 456881. Detta gäller Östergötland.

Utflyttat hemman: Hela gården flyttades från byn till jorden vid laga skift

Sociala statusen för torparna under 1800-talet.

Torparna utgjorde inte heller någon enhetlig grupp utan där fanns massor av graderingar mellan stora och små torp, mellan goda och dåliga, mellan avlägsna och nära bygden liggande, mellan brukstorp och rena jordtorp, mellan knekktorp och herrgårdstorp. Om vi håller oss till herrgårdarnas jordtorpare kan man börja statusstrappan längst ner med luffare och löskekarlar och sedan gå vidare till fattighjon på rote eller på fattigstuga vid kyrkan. Därefter kommer vanliga hjon, drängar och pigor som inhyses i tjänst, sedan backstugusittare, etablerade med hus och familj, somliga sittade på undantag, andra på nåd. Daglönarna finns här med viss frihet, men med osäker utkomst, vidare statarna, de ofria men skapligt trygga med husrum och vedbrand, daglig mjölk, säd till husbehov, julgris med fläsk i baljan som resultat, gifta med familj. Därefter, på nästa trappsteg, får man placera torparna över statarna men lägre än hantverkarna - handelsmän, bokhållare och övriga pennfektare, som placeras mycket lägre än ägna bönder. Godsägare och adelsmän liksom prästen stod som alla vet Gud Fader närmast.

Torpar minnen finnes många, här kommer några,

Nattvakt på gården kunde torparen åläggas, en sann historia ur boken "Torparna" (Från Viktor Anderssons minnen " Han Berättar; När jag tjänte på herrgårn, så bodde vi tri stycken dränge på ädrängstuga som låg ovanpå vagnskjule. Där på gålen hadde de nattvakt som gick runt hele nätter. Å fram på måran skulle han ju väcke oss förstås. De va en tråki gubbe ibland. Den dä gubben tyckte vi inte om. Han va efter oss ungdommar allti, Å la sej i ~~ad~~ting, som han inte hadde me å göre, Så hände de en lördagskväll, att vi hadde lite fest på drängstuga. Vi fick hem lite brännvin från ~~gam~~ stan å de drack vi förstås. Å så hadde vi pigera oppe också förstås, så de va sent på natta kan ni begripe. Rätt va de va så fick vi se nattvakten komme på stallbacken å vi försto att han va på väg å skulle väcke oss. Så vi fick brått å släcke ljuset å så sto vi å vänte pån". När han kom fram å ställde sej å bjälte å vifte me lyckta, så va vi beredde. Å så skrek han si ramse. "För eld å brand bevare Gud bå gård å land. Klocka ä tri slajen... skulle han säj kan ja tro.. men si då sa han nått an i stället.. klocka ä.. piss.. fy helsike slajen...? För si vi hadde tömt pötta övern för står ni.

Den vanligaste "straffnormen" var s k straffdagsverken.

Dessa kunde utdömmas för lite av varje, som t ex "böte ett straffdagsvekke för varje timmer som gödsel stiger på ladugårdsväggen".

Ofta skulle ved huggas och levereras vid gården. Staver, hammarkil, korgfat, kvastar, vispar och korvstickor, kunde också ingå i kontraktet. Tämmligen undantagslöst förekom bär av olika slag samt "ek- eller björkaska".

Ett exp: En torpare kom ej till herrgården för att, utföra sitt straffdagsverke, inspektorn for till torpet kanske för att prygla torparen. Men torparen hade anledning att vara hemma denna gång, torparens hustru skulle föda barn så torparen var för att hämta socknens jordemor.

Eftersom torpare som dagsverkare liksom statere och drångarna hade att samlas vid "klockan" för att rättaren där skulle "befalla ut" som det hette, klockan för många torpare var symbålen dels för kallelse till dagsverke, dels gav den besked om måltidsrast och slutligen om kvällsledigt.

Vid klockklangen tyckte man sig höra ramsor av olika slag. En mycket vanlig ramsa var följande;

Rättere ring	Blå välling, blå välling,
statere spring	salt sill, salt sill,
blå välling	Lathunne spring, lathunne spring,
o sur sill'	Kom in, kom in.

*Har ni några bra ramsor skriv ner dem, lämna dem till torpgruppen"